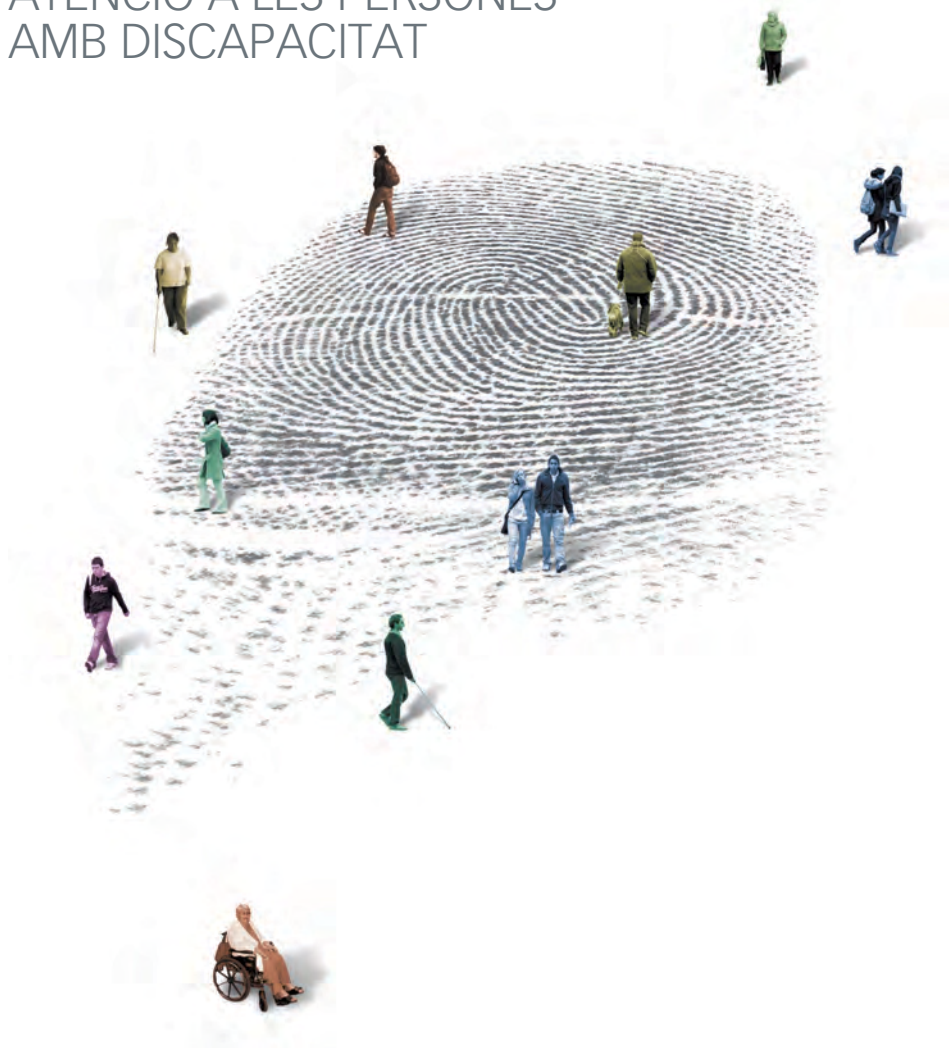

CONSELLS PRÀCTICS PER A LA DOCÈNCIA

ATENCIÓ A LES PERSONES AMB DISCAPACITAT

Unitat per a la Integració
de Persones amb Discapacitat
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

lafundació
universitatdevalència

CONSELLS PRÀCTICS PER A LA DOCÈNCIA

ATENCIÓ A LES PERSONES
AMB DISCAPACITAT

Unitat per a la Integració
de Persones amb Discapacitat
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

UNITAT PER A LA INTEGRACIÓ DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT

Av. Blasco Ibáñez, 21

46010 València

Tel.: 96 398 34 26

A/ e: integracion@uv.es

<http://upd.uv.es>

**CONSELLS PRÀCTICS PER A LA DOCÈNCIA:
atenció a les persones amb discapacitat**

Edició: Unitat per a la Integració de Persones amb Discapacitat (UPD)

Impressió: Romeu Imprenta

Dipòsit Legal: V- 878-2012

La informació que conté aquesta guia està actualitzada a data 1 de gener de 2012.
Aquesta còpia en paper pot quedar desactualitzada, per aquest motiu es mantindrà
una versió actualitzada de la mateixa en **<http://upd.uv.es>**

La Universitat de València, amb més de cinc segles d'història i tradició acadèmica, és hui una moderna institució que es projecta sobre els problemes del present per a construir un futur millor.

Som una gran universitat en nombre d'estudiants, en producció científica, volums bibliogràfics i instal·lacions i, també, som una universitat internacionalitzada que és la segona d'Europa en recepció d'estudiants Erasmus.

Però, sobre tot, som una universitat preocupada per la societat i el seu entorn que es projecta sobre els problemes del nostre territori, el qual contribueix a millorar des de la docència, la investigació, la generació i difusió cultural i de la ciència i la transferència de coneixement, a més d'una important tasca de solidaritat i cooperació.

La nostra és una universitat de les persones i per a les persones.

En eixe sentit, les nostres aules acullen una important diversitat d'estudiants i estudiantes a l'abast dels quals la universitat posa un important conjunt de serveis tècnics i de suport, a més de diversos serveis d'assessorament, per a garantir la igualtat d'oportunitats així com a per a donar-los suport en el seu projecte formatiu que és emprendre els estudis universitaris.

Entre aquestos serveis, fruit del seu compromís amb les persones, la Universitat de València presta una important atenció i suport a les persones amb necessitats especials derivades d'una discapacitat o diversitat funcional. Els serveis d'atenció i assessorament de la universitat avaluen les seues necessitats i, en el marc d'un programa d'equiparació d'oportunitats, se'ls dota, si cal, d'elements tècnics o de suport personal.

Aquest document recull un conjunt de bones pràctiques tendents a millorar la docència universitària per a estudiants amb discapacitat.

Aquesta guia forma part d'un pla general de sensibilització adreçat a la comunitat universitària i assenyalava un conjunt de bones pràctiques i indica els serveis que la Universitat de València posa a la seua disposició.

ÍNDEX

1/TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT A LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA	05
2/ELS ESTUDIANTS AMB DISCAPACITAT	05
3/PROGRAMES D'ACCIÓ	06
3.1.- PROGRAMA D'ACCESSIBILITAT UNIVERSAL	07
3.2.- PROGRAMA D'ASSESSORAMENT PSICOEDUCATIU	08
3.3.- PROGRAMA DE SENSIBILITZACIÓ I FORMACIÓ	08
3.4.- PROGRAMA D'EQUIPARACIÓ D'OPORTUNITATS	09
4/CONSELLS PRÀCTICS PER A LA DOCÈNCIA	
AMB ESTUDIANTS AMB NECESITATS ESPECIALS EDUCATIVES (NEEs)	
DERIVADES D'UNA DISCAPACITAT	10
4.1.- ESTUDIANTS AMB DÈFICIT MOTRIU	11
4.1.1.- Cas pràctic	12
4.2.- ESTUDIANTS AMB DÈFICIT AUDITIU	13
4.2.1.- Casos pràctics	15
4.3.- ESTUDIANTS AMB PROBLEMES DE SALUT MENTAL	16
4.3.1.- Cas pràctic	17
4.4.- ESTUDIANTS AMB DÈFICIT VISUAL	18
4.4.1.- Casos pràctics	20
4.5.- ESTUDIANTS AMB SÍNDROME D'ASPERGIR	21
4.5.1.- Cas pràctic	23
4.6.- ESTUDIANTS AMB MALALTIA INFLAMATÒRIA INTESTINAL	24
4.6.1.- Cas pràctic	25
4.7.- ESTUDIANTS AMB TRASTORN PER DÈFICIT D'ATENCIÓ	
AMB O SENSE HIPERACTIVITAT	26
4.7.1.- Cas pràctic	27
4.8.- ESTUDIANTS AMB ALTRES DÈFICITS	28
5/ACCESSIBILITAT DELS MATERIALS DOCENTS EN PÀGINES WEB	28
6/EPÍLEG	32

1 TRACTAMENT DE LA DIVERSITAT A LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

La Llei Orgànica d'Universitats, en la seua darrera modificació realitzada mitjançant la Llei 4/2007, de 12 d'abril, ha impulsat l'establiment de polítiques actives a la universitat a fi de garantir la igualtat d'oportunitats de les persones amb discapacitat, i el suport permanent a les persones amb necessitats especials.

La Universitat de València ha estat pionera en el desplegament de mesures afavoridores per a les persones amb discapacitat. Dins d'aquesta política, i amb l'objectiu de garantir la igualtat d'oportunitats, oferix als/les estudiants amb Necessitats Educatives Especials (NEE) derivades d'una condició de discapacitat, així com al personal docent i investigador amb discapacitat, un servei d'atenció, assessorament i valoració.

En el cas del PDI es fonamenten en el Reglament de mesures per a la integració del personal docent i investigador de la UV; aprovat per Consell de Govern de 31 d'octubre de 2007.

Pel que fa als estudiants, la primera normativa per a la seua atenció va ser aprovada per Acord de Junta de Govern el 30 d'abril de l'any 1998, establint un conjunt de mesures entre les que destaquen la creació formal de l'Assessoria Universitària d'Estudiants amb Discapacitat i les directrius per al desenvolupament d'adaptacions curriculars. Amb això, la nostra Universitat es convertix en una de les tres primeres universitats que a Espanya inicien aquest servei. A aquest acord es va sumar el del 6 de juliol de 2010 amb el que s'aprova el "Reglament sobre l'atenció acadèmica als estudiants i les estudiantes amb discapacitat", que té com a objecte regular les accions d'atenció acadèmica dirigides a aquestos/es estudiants a fi de facilitar la seua presència en la Universitat de València i garantir el corresponent suport durant els seus estudis.

De la mateixa manera, l'Estatut de l'Estudiant Universitari (Reial Decret 1791/2010, de 30 de desembre) incorpora en el seu articulat aspectes d'interés. Així, en el seu Art. 12, apartat b, assenyalava que s'establiran "els recursos i adaptacions necessàries perquè els estudiants amb discapacitat puguen exercir-los en igualtat de condicions que la resta d'estudiants, sense que això supose disminució del nivell acadèmic exigít."; i en l'art 26 puntualitza que les proves d'avaluació hauran d'adaptar-se a les necessitats dels estudiants amb discapacitat, procedint els centres i els departaments a les adaptacions metodològiques, temporals i espacials precises.

Des de la Unitat per a la Integració de Persones amb Discapacitat (d'ara en avant UPD) s'oferix, tant a la comunitat educativa (Estudiants, PDI, PAS) com als serveis de la UV i/o institucions alienes a la mateixa, el desenvolupament d'accions d'assessorament, sensibilització i formació amb l'objectiu de recolzar i orientar en les seues actuacions de cara a facilitar la labor que en cada cas es precise.

2 ELS ESTUDIANTS AMB DISCAPACITAT

Les persones que tenen dret a beneficiar-se d'aquest servei, són tots aquells estudiants amb necessitats educatives especials derivades d'una condició de discapacitat que disposen de certificat oficial amb un grau reconegut igual o superior al 33%.

Amb la finalitat de reconèixer aquestes necessitats, la UPD disposa del personal tècnic que, prèvia valoració de les necessitats, determinarà la mesura que es considere més oportuna.

Encara que una de les característiques de les persones amb discapacitat és la seua gran heterogeneïtat, podem trobar algunes coincidències en les necessitats; sobretot si tenim en compte el tipus de dèficit o discapacitat. Per això, aquesta guia s'ha redactat pensant en les característiques generals i els problemes amb més freqüència manifestats pels estudiants amb discapacitat. Davant de qualsevol dubte, aclariment o aplicació ha de dirigir-se directament al personal tècnic de la UPD.

En el moment actual es té constància dels universitaris amb discapacitat al demanar l'exempció de taxes, en el procés de matrícula, i a través de l'autodeclaració realitzada a l'omplir un formulari inclòs en la mateixa; així com al sol·licitar alguna prestació o servei en la UPD.

En la taula adjunta s'arreplega la variació en el nombre de persones amb discapacitat, matriculades en la Universitat de València durant els últims cinc cursos.

TIPUS DE DISCAPACITAT	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12
Dèficit visual	41	38	47	48	47
Dèficit auditiu	48	38	47	46	53
Dèficit motriu	200	166	209	236	236
Plurideficiències	84	91	109	134	136
Altres dèficits	161	122	212	253	275
Per determinar	33	161	60	165	244
NEE	-	-	-	-	6
TOTAL	567	616	684	882	997

3 PROGRAMES D'ACCIÓ

La UPD és un servei d'atenció, assessorament i formació, a tota la comunitat universitària, en tots els aspectes relacionats amb la inclusió de les persones amb discapacitat.

El seu objectiu principal és oferir els recursos i suports necessaris per a facilitar la integració a les persones amb discapacitat en la Universitat de València, mitjançant el desenvolupament de programes específics que afavorisquen la seua inclusió en l'àmbit universitari; vetllant així pel principi de la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació.

Tot això es realitza mitjançant el desenvolupament d'accions que de vegades responen a les demandes plantejades pels propis estudiants, associacions d'usuaris, comunitat universitària..., i en altres es planifiquen prèviament amb l'objecte d'optimitzar la situació del col·lectiu de persones amb discapacitat en un futur pròxim.

Els **objectius bàsics** que ens plantejem són els següents:

- Contribuir en la construcció d'una universitat accessible per a tots, recolzant amb el nostre servei el compliment del principi d'igualtat d'oportunitats.
- Proporcionar informació, formació i suport a la comunitat universitària en l'aplicació efectiva de les polítiques i normatives d'integració per a les persones amb discapacitat.
- Ser una font competent de coneixement i informació sobre les necessitats especials, els productes de suport i la situació dels estudiants amb discapacitat en els estudis superiors.
- Ser el punt de referència per a les institucions i entitats externes a la Universitat en matèria d'integració de persones amb discapacitat en l'àmbit acadèmic.
- Oferir assessorament educatiu als estudiants amb necessitats especials derivades de la seua condició de discapacitat, informant-los sobre els seus drets, obligacions i recursos específics existents a la Universitat de València.

Aquestos objectius es cobrixen amb el desenvolupament de quatre programes bàsics dirigits especialment, encara que no de manera exclusiva, als estudiants. Hi ha un quint programa dirigit a l'atenció al PDI amb discapacitat, que donat l'objectiu d'aquesta guia, considerem útil la seua menció per a facilitar la seua difusió, però no el desenvolupament del mateix. La informació sobre el mateix podrà ampliar-se en la nostra pàgina web.

A fi de tendir cap a una millora contínua del nostre servei, des de l'any 2005, la UPD disposa de la **Certificació del Sistema de Gestió de Qualitat** segons la Norma ISO 9001.

3.1. PROGRAMA D'ACCESSIBILITAT UNIVERSAL

Inclou tant l'accés al medi físic com al electrònic i l'eliminació de les barreres en la comunicació.

Accessibilitat física. Fa referència a les barreres arquitectòniques i els obstacles físics que generen una limitació en la mobilitat i en l'accés als diferents serveis per a les persones amb discapacitat. La UV, amb més de cinc-cents anys d'història posseeix un patrimoni amb molts edificis històrics que estan protegits; no obstant això, s'està fent un gran esforç per l'acomodació d'aquests espais.

Rampa accessible

Accessibilitat electrònica. Aquest concepte fa referència a les iniciatives destinades a garantir l'accés de les persones als serveis de la societat de la informació. Per això, i degut al paper cada vegada més important de la xarxa en la societat i en l'entorn universitari, l'accés a aquest servei és un dret que s'ha de garantir a qualsevol membre de la comunitat universitària, incloses les persones amb discapacitat.

Aula adaptada

Barreres a la comunicació. A més de les barreres arquitectòniques i electròniques, hi ha un altre tipus de barreres, anomenades de comunicació, que solen passar desapercebudes per a una gran part de les persones; però que no ho són per als col·lectius amb dèficit auditiu, amb dificultats en la parla o amb dèficit visual. Aquests estudiants patixen les conseqüències de les esmentades barreres a l'hora d'establir relacions personals o de comunicació.

Comunicació en llengua de signes

3.2. PROGRAMA D'ASSESSORAMENT PSICOEDUCATIU

Aquest programa realitza tasques d'orientació, d'avaluació i de seguiment, tractant de garantir el principi d'igualtat d'oportunitats dels estudiants amb discapacitat amb la resta dels estudiants universitaris.

Amb la sol·licitud prèvia del propi estudiant, del professorat o de la Unitat, es valoren les necessitats requerides amb la finalitat de generar i adequar els recursos de suport que es precisen en cada cas.

L'estudiant amb discapacitat que es matricula a la UV acudix a la UPD on se li realitza una entrevista personal per a detectar i personalitzar les seues necessitats. En el cas que precise adaptacions curriculars no significatives com adaptació de temps/modes examen, ús de productes de suport etc..., s'elabora i dirigeix un informe psicoeducatiu al professorat on es reflectixen els suports requerits per a equipar l'estudiant, evitant així tant una discriminació positiva com negativa.

Valoració de necessitats i assessorament a un estudiant

3.3. PROGRAMES DE SENSIBILITZACIÓ I FORMACIÓ

La finalitat del programa és el desenvolupament d'accions d'informació, formació, assessorament, i divulgació, relacionats amb la diversitat funcional, dirigides al conjunt de la comunitat universitària, així com a institucions alienes a la UV, ja siguen relacionades amb l'àmbit públic o privat.

La universitat ha de preveure activitats de formació per als professors que tinguen estudiants amb necessitats especials. Aquesta formació podrà ser voluntària per al professor però d'obligat oferiment per a la Universitat. La UPD col·labora en l'organització de cursos de formació dirigits al personal docent i al d'administració i serveis.

Acció sensibilització i de curs sobre iniciació a la Llengua de Signes

També es fomenta la realització de cursos dirigits a estudiants sobre temes pròxims a la discapacitat o als mateixos estudiants amb discapacitat, amb la finalitat de millorar alguna habilitat específica. Es promouen activitats divulgatives i de difusió en col·laboració amb les diferents facultats, associacions, fundacions etc., a fi de sensibilitzar a la comunitat universitària en general.

Acció de sensibilització d'esport adaptat

Una de les accions de difusió i sensibilització més immediata és sens cap dubte, la pàgina web del servei. Considerem molt útil l'apartat de *Notícies* que permet la consulta com a resum històric anual. La seua actualització periòdica afavorix el coneixement de notícies, esdeveniments, etc..., relacionats amb el món de la discapacitat.

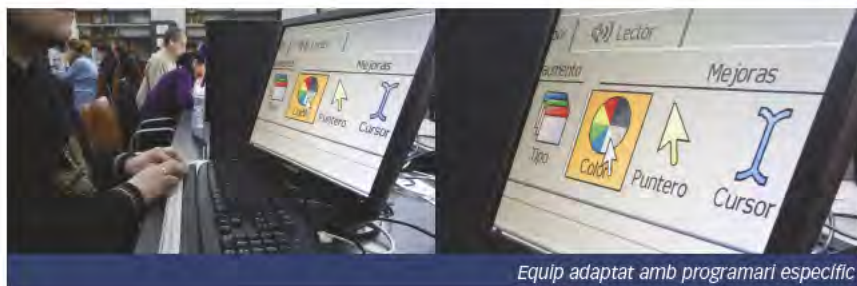
Adaptació de la web de la UPD a Llengua de Signes

3.4. PROGRAMA D'EQUIPARACIÓ D'OPORTUNITATS

L'equiparació d'oportunitats és un dels objectius clau de la UPD, mitjançant estratègies d'intervenció que operen simultàniament sobre les condicions personals i les del context.

Aquest Programa es centra en l'administració i gestió d'aquells recursos tècnics i humans necessaris per a facilitar el suport a les persones amb discapacitat, per això, el programa es divideix, al mateix temps, en dos subprogrames, Suport Personal i Suport Tècnic, en funció del tipus de recurs que s'utilitze.

Suport Tècnic: Inclou gran varietat de serveis, ja que es realitza el préstec de productes de suport (emissores FM, programes de reconeixement de veu...), la instal·lació de programari específic, transcripció d'exàmens a Braille i adaptació de material, adaptació d'aules, tramitació de sol·licituds d'accés als aparcaments...

Support Personal. Es proporciona a través de tres figures diferenciades:

- Personal de Suport Especialitzat. Realitza accions que impliquen major especificitat a nivell de coneixements i destreses, per això no han de ser exercides pel voluntariat, com per exemple canvis posturals, suport en el lavabo i en l'alimentació.
- Personal Voluntari. Són estudiants de la UV sensibilitzats amb la discapacitat que realitzen suports com: acompanyament, adaptació material, presa d'apunts i tasques de sensibilització.
- Intèrprets de Llengua de Signes. En col·laboració amb la Federació de Persones Sordes de la Comunitat Valenciana (Fesord C.V.), s'ofereix un servei d'intèrprets de Llengua de Signes en les classes, tutories o jornades sol·licitades per l'estudiantat amb sordesa usuaris de la dita llengua.

Personal de
suport personal

Intèrpret de
Llengua de Signes en classe

Personal voluntari realitzant
adaptació de material

4 CONSELLS PRÀCTICS PER A LA DOCÈNCIA AMB ESTUDIANTS AMB NEES DERIVADES D'UNA DISCAPACITAT

Els objectius en la formació de l'estudiant amb necessitats especials derivades d'una condició de discapacitat coincideixen amb els de la resta dels seus companys, per tant és aconsellable que els docents que intervenen en aquest procés utilitzen, sempre que siga possible, la mateixa metodologia instruccional que caracteritza la seua labor docent, evitant d'aquesta manera adaptacions innecessàries.

En el cas de que un professor o bé un estudiant amb discapacitat sol·licite una adaptació curricular, d'acord amb el *“Reglament sobre l'atenció acadèmica als estudiants i les estudiants amb discapacitat”*, aprovat per Consell de Govern el 06/07/2010, la UPD emetrà un informe i una proposta d'actuacions. Volem destacar que estem parlant **d'adaptacions no significatives** referides a l'accés al currículum, ús de productes de suport, adaptacions de temps etc. Les adaptacions plantejades, sempre respectaran els continguts essencials i els objectius fixats en els plans d'estudi de cada matèria.

La UPD ofereix assessorament i suport tècnic al professor, sobre qüestions de funcionament general, adaptació de materials, ampliació de temps i proves d'avaluació més adequades a les necessitats de cada estudiant. Per a això, els seus tècnics avaluen les necessitats específiques de cada estudiant, amb la finalitat d'informar objectivament el professor implicat sobre les adaptacions necessàries en cada cas, contribuint a garantir el principi d'igualtat d'oportunitats, en el desenvolupament de la seua activitat docent.

Fruit de l'experiència acumulada, sorgeix aquesta **guia** amb l'objectiu d'establir criteris orientadors del que pot ser una bona pràctica en l'atenció a persones amb discapacitat en l'àmbit universitari; tractant d'establir un marc de referència, no un manual tancat, sino com una aportació a la qualitat docent en les nostres aules.

4.1. ESTUDIANTS AMB DÈFICIT MOTRIU

Definim *discapacitat motriu* com el conjunt d'alteracions que afecten l'execució de moviments, a la motricitat en general; independentment de la causa o del fet desencadenant.

Dins d'aquest col·lectiu trobem persones que patixen una restricció del moviment total o parcial, afectant membres superiors i/o inferiors, que implica problemes en la manipulació i/o en el desplaçament.

Les primeres dificultats a què s'enfronta una persona amb discapacitat motriu solen ser les barreres arquitectòniques, així com l'accés a un ordinador convencional.

Dins de l'aula és recomanable que la ubicació de l'estudiant siga pròxima al professor, facilitant en la mesura que siga possible que l'estudiant compte amb un espai de treball adaptat a les seues necessitats i característiques.

És convenient facilitar tota la informació relacionada amb les assignatures per escrit o fotocopiada (apunts, dates d'interès, esquemes, transparències, etc.) a fi d'afavorir el seguiment de les classes per part de l'estudiant.

En la seua **comunicació verbal** alguns estudiants poden tindre alterats determinats patrons de la parla (ritme, intel·ligibilitat, etc.)

sent necessari, al parlar-los o preguntar-los, oferir-los el temps suficient perquè s'expressen. Alguns estudiants poden veure's privats de l'expressió oral, utilitzant sistemes de comunicació augmentativa i/o alternativa, sent convenient familiaritzar-se amb el sistema utilitzat i preguntar-los sobre allò que no entenguem per a aconseguir una correcta comunicació.

Comunicador electrònic amb veu sintetitzada

La **comunicació electrònica** és una altra de les vies que facilita la formació d'aquests estudiants. El professor i l'alumne poden mantindre una comunicació fluida a través del correu electrònic, del portal d'alumne i de l'aula virtual; en la qual el professor pot introduir materials i esquemes previs de l'estructura que s'ha de seguir en les seues classes, facilitant el seguiment de les mateixes al conjunt dels seus estudiants, i contribuint així a l'optimització de la qualitat docent.

Exemple d'ús de web accessible

En molts casos s'utilitzen **productes de suport** per a escriure o prendre apunts en classe o precisa per a això la col·laboració d'estudiants voluntaris (llibretes autocopiatives, bolígraf digital, ordinador, gravadora amb o sense reconeixement de veu etc.) resolent d'aquesta manera els seus problemes manipulatius.

Gravadora amb reconeixement de veu

Voluntariat col·laborant en transcripció textos

Sempre que siga possible s'utilitzarà la mateixa metodologia d'avaluació que per a la resta d'estudiants. En el cas d'exàmens orals és recomanable registrar en suport magnètic la seua realització per a garantir la seua revisió en cas de ser necessària la justificació de la qualificació obtinguda.

En avaluacions que impliquen habilitats manipulatives, aquells estudiants que no poden escriure per mitjà de procediments habituals compten, per a realitzar les seues proves escrites, amb un servei de préstec d'ordinadors portàtils lliures de qualsevol tipus d'informació, que subministrarà el nostre servei. En aquells casos que per les seues característiques siga necessari concedir-los temps addicional o qualsevol altre tipus d'adaptació per al desenvolupament de les proves, serà necessari consultar amb els tècnics de la UPD.

4.1.1. Cas Pràctic

Àngel és un estudiant de 21 anys que, des de fa dos anys i després d'un accident de cotxe, presenta una discapacitat motriu que li obliga a desplaçar-se en cadira de rodes. Va acudir a la UPD quan es trobava cursant Magisteri, en l'especialitat d'Educació Primària.

La seua petició d'ajuda es produïx en el segon quadrimestre del curs acadèmic, adduint com a motiu de consulta el desinterés i la poca motivació que té per les assignatures que es troba cursant. Des del primer moment pareix tindre clar que no vol continuar en aquesta titulació per no cobrir les seues expectatives. Desitja canviar d'estudis però té dubtes a l'hora de triar una opció diferent on es sentiria més a gust. Àngel desitja donar-li una eixida professional a la seua formació.

Al llarg de la primera entrevista l'estudiant expressa, a més de la seua falta d'interés pel que cursa, el seu malestar per haver-se adonat que a la Universitat hi ha moltes barreres arquitectòniques que li dificulten el pas per l'entorn universitari.

Per tal motiu en aquests moments és conscient de l'existència d'eixes barreres i també de la necessitat d'optar per una eixida que siga viable com a futur professional.

La tècnic d'assessorament, en la seua funció orientadora, després de l'aclariment de les necessitats a cobrir en la seua intervenció, opta en primer lloc per l'anàlisi en profunditat de la conducta vocacional. Per a això s'utilitzen proves estandarditzades a l'ús, contrastades amb la informació aportada durant les entrevistes mantingudes.

L'àrea preferida per Àngel era l'Artística-Musical, àrea en què considera que, en la seua situació actual, té molts dubtes sobre la possibilitat d' inserció professional. La segona àrea de preferència: la Teòrica-Humanística, i dins d'ella la professió de *Bibliotecari i Documentalista*, sorgix com possible nova opció acadèmica.

De l'anterior, es dedueix que el Grup Humanístic podia ser una opció adequada, passant a demanar Àngel informació sobre els estudis de Informació i Documentació per a comprovar si tant la formació com el posterior exercici professional serien viables per a una persona de les seues característiques.

Se li motiva perquè acabe el curs però oferint-li una sèrie de recursos que puguin facilitar-li la seua trajectòria universitària: companys voluntaris per a la presa d'apunts, un producte de suport (programa de reconeixement de veu) perquè la realització de treballs siga més ràpida, adaptació del mode de realització de l'examen a través de l'ordinador, etc. Per a això es decideix emetre als professors un informe on es descriuen les adaptacions curriculars d'accés que necessita l'estudiant. A més, a mitjan cada matí, acudiria d'ara en avant el/la tècnic en suport personal per a acompanyar-lo al WC i canviar-li la sonda.

En l'actualitat es troba cursant amb èxit Informació i Documentació. El seguiment que se li realitza permet constatar la satisfacció que Àngel té d'haver realitzat el canvi d'estudis al seu dia.

4.2. ESTUDIANTS AMB DÈFICIT AUDITIU

Considerem les deficiències auditives com aquelles alteracions quantitatives en una correcta percepció de l'audició. Distingim dos categories bàsiques:

- **Hipoacúsia:** L'audició és deficient però resulta funcional per a la vida ordinària. Disposen de restes auditives suficients perquè amb els productes de suport necessaris (audiòfons, emissores de freqüència modulada...) i el suport pedagògic i logopèdic precis puguin adquirir i/o aprendre el llenguatge oral per via auditiva (sords lleugers, mitjans i una part dels severs), és habitual que vaja acompanyada de deficiències d'articulació, vocabulari, comprensió lectora etc.

- **Sordesa profunda o cofosi:** hi ha pèrdua total de l'audició, o sordesa profunda que no els va a permetre (o escassament) l'aprenentatge de la llengua oral per via auditiva i necessiten la via visual com a canal comunicatiu i d'accés a la informació (lectura labial, sistemes bimodals, llengua de signes); per tant l'adquisició del llenguatge s'adquirix per via visual.

Depenent a més del moment en què es produïx la discapacitat i en funció de l'adequació del procés educatiu i/o rehabilitador, trobarem persones que realitzen lectura labiofacial i es comuniquen oralment, mentre altres utilitzen llengua de signes en la seua comunicació habitual.

Dins de l'aula, és recomanable que la ubicació de l'estudiant estiga pròxima al professor, d'aquesta manera s'afavorix l'accés a una visió clara del rostre del professor i es facilita una millor percepció auditiva. A més, si ho desitja, pot disposar d'adhesius de reserva de plaça per a col·locar en les primeres files de classe.

En situacions de debat en grup, i sempre que l'espai físic de classe ho permeta, és convenient l'ús de dos micròfons per a facilitar les intervencions tant del professor com dels companys. Sempre que l'aula ho permeta és adequada la disposició de la classe en la forma de la lletra "U", de manera que l'estudiant amb discapacitat auditiva pugua tindre accés a les intervencions dels seus companys, comptant amb una atenció especial en els torns d'intervenció per a afavorir la seua comprensió i seguiment.

Sempre que s'escriga o dibuixe en la pissarra, d'esquena al grup, és necessari realitzar amb posterioritat una exposició verbal complementària i/o d'ampliació i mai parlar d'esquena a l'auditori, per a afavorir que l'estudiant pugua realitzar un seguiment complet del conjunt de la informació exposada.

Si s'utilitzen **materials audiovisuals** en classe, i no estan subtitulats, és recomanable facilitar un guió amb el contingut més rellevant del mateix amb l'objecte d'afavorir el seu seguiment per part d'aquests alumnes.

La **comunicació electrònica** és una altra de les vies que facilita la informació d'aquests estudiants, el professor i l'alumne poden mantindre una comunicació fluida a través del correu electrònic, una altra modalitat de comunicació accessible per a aquest col·lectiu és l'aula virtual; en la qual el professor pot introduir materials i esquemes previs de l'estructura que s'ha de seguir en les seues classes, facilitant el seguiment de les mateixes al conjunt dels seus alumnes, contribuint d'aquesta manera a l'optimització de la qualitat docent.

Emissora FM | ús de bolígraf digital

És convenient que el docent conega alguns dels **Productes de Suport** més utilitzats per aquest col·lectiu, perquè l'estudiant treballi amb ells en les seues classes. Un exemple són els audiòfons, un altre és l'Emissora de Freqüència Modulada (FM), que consta de dos components un emissor que es col·loca el professor i un receptor que porta l'alumne, gràcies a ella pot escoltar la veu del professor en distàncies de 5 o 6 m., com si estiguera a menys d'un metre.

Quan el dèficit auditiu de l'estudiant no li permeta escoltar el professor i prendre apunts alhora, es solen utilitzar **llibretes autocopiatives, bolígrafs digitals**; d'aquesta manera els companys voluntaris prenen els seus propis apunts, facilitant-li una còpia a l'acabar les classes.

És necessari que el professor sàpiga que alguns estudiants utilitzen **Llengua de Signes (LS)**, i per tant, de vegades, poden necessitar un intèrpret per a accedir a la informació. La funció de l'intèrpret és exclusivament interpretar el contingut verbal o textual a LS, com l'expressió en LS a llengua oral, mai explicar o ampliar la informació original.

Sempre que siga possible es facilitarà amb anticipació a l'intèrpret el material a utilitzar amb la finalitat de què es familiaritze amb ell i la seua interpretació siga més fluida i amb major qualitat. Des de la UPD es gestiona aquest servei per a les classes, tutories, exàmens i accions formatives.

Si no hi ha indicació expressa s'utilitzarà la mateixa metodologia d'avaluació que per a la resta d'estudiants.

4.2.1. Casos Pràctics

a) Deficiència auditiva Postlocutiva

Carolina és una estudiant de 18 anys d'edat que presenta una sordesa severa bilateral. Porta audiòfons des dels 6 anys d'edat. El seu llenguatge és prou bo per al grau de sordesa que posseeix. El seu principal problema radica en la replega d'informació de les classes, és a dir, a poder seguir l'explicació del professor dins d'una aula de grans dimensions i a poder prendre de forma contínua i fiable els apunts.

Aquest any cursarà 1r de Psicologia, i acudix a la UPD en el mes de Setembre abans de començar el curs acadèmic en busca d'informació i de recursos.

S'analitza la seua forma d'afrontar el procés d'ensenyança/aprenentatge universitari, detectant-se la necessitat d'utilització d'alguns productes de suport per facilitar-li el procés. L'ajuda que es considera adequada en aquest cas, en un entorn educatiu com la universitat, consisteix en una Emissora de Freqüència Modulada, la qual li permetrà escoltar la veu del professor encara que aquest es trobe a una certa distància, o li siga difícil mantindre una perspectiva frontal. A més, es considera oportú oferir-li la col·laboració de estudiants voluntaris que, per mitjà de les llibretes autocopiatives o bolígrafs digitals, li facilitaren els apunts tot just acabar la classe, pal·liant així el problema d'atenció dividida a l'hora de prendre els apunts.

Paral·lelament als suports esmentats, i si així ho sol·licita la estudiant, es realitza un informe als professors que li impartixen docència, oferint-los orientació sobre la metodologia que s'ha de seguir en l'aula, davant una persona amb sordesa. També se'ls orientarà sobre l'adaptació curricular per a la realització d'exàmens, consistent en el fet que les instruccions que regixen l'examen queden desenvolupades per escrit i oferir-li un percentatge de temps addicional si ho precisa.

b) Deficiència auditiva prelocutiva

Andrés és un estudiant de 23 anys d'edat que presenta una sordesa severa prelocutiva. Porta audiòfons des de primerenca edat i intenta aprofitar-se de la lectura labiofacial, però no és prou per a poder seguir amb normalitat les classes. Les seues poques restes auditives no li permeten poder aprofitar-se de l'Emissora de Freqüència Modulada.

Es troba cursant 3r de Fisioteràpia amb assignatures pendents de 1r i 2n. Acudix a la UPD al febrer, després del primer quadrimestre, en busca de suport pel fet que el seu rendiment ha estat molt baix. Ell assegura que sempre li havia atret la fisioteràpia però es planteja buscar una altra opció que s'ajuste a les seues característiques. Té dubtes sobre si el seu insuficient rendiment acadèmic es deu a la sordesa o a la falta de les capacitats necessàries per a superar els estudis que cursa; açò li fa qüestionar-se la idoneïtat de l'elecció que va fer en el seu moment, tant respecte a la possibilitat d'aconseguir la titulació com de cara a l'exercici professional.

S'analitza la conducta vocacional d'Andrés i, després dels resultats de les proves aplicades i del procés d'assessorament seguit, observem una situació vocacional molt avantatjosa en relació amb la branca d'estudis biosanitaria, però una alta indecisió degut a la trajectòria poc reeixida a pesar dels grans esforços que realitza en el pla acadèmic.

Aclarit el dubte de si era o no l'opció adequada, es va passar a analitzar la forma d'afrontar el procés d'ensenyança/aprenentatge universitari d'Andrés, detectant-se la necessitat de posar en marxa algunes ajudes que li facilitaren eixe procés. Donades les seues característiques respecte a la pèrdua sensorial i a les seues possibilitats comunicatives, l'ajuda que es va considerar més adequada consistia en el suport d'un intèrpret de Llengua de Signes en aquelles assignatures de major càrrega verbal. A més, es va contemplar la possibilitat d' oferir-li la col·laboració de companys voluntaris que per mitjà de les llibretes autocopiatives i bolígraf digital, li facilitaren els apunts tot just acabar la classe. Es va realitzar un informe als professors per a indicar-los que un intèrpret acudiria a l'aula, a més d'oferir-los informació sobre possibles modalitats per a realitzar l'avaluació: si l'examen constava de preguntes tipus test o vertader i fals l'estudiant ho podria realitzar sense suport, en cas de ser de preguntes curtes o de desenvolupament podia acudir un tècnic de la UPD per a signar-li les preguntes i gravar les respostes signades de l'estudiant. En el cas d'utilitzar l'última modalitat, posteriorment se li tornaria al professor en paper les respostes signades de l'estudiant havent-se realitzat una transcripció literal.

En l'actualitat es troba realitzant les últimes assignatures de la titulació, sentint-se satisfet a nivell personal i professional amb el que realitza.

A vegades, la no utilització dels serveis d'orientació i assessorament impedeixen accedir de forma adequada a la formació, entropessant amb barreres d'accés al currículum que afecten notablement l'estudiant, al punt de situar-ho pròxim a l'abandó d'una opció vocacional que després del procés d'assessorament, es va comprovar que era una de les alternatives més vàlides per al seu cas.

4.3. ESTUDIANTS AMB PROBLEMES DE SALUT MENTAL

La malaltia mental és una alteració dels processos cognitius i afectius del desenvolupament, considerat com anormal respecte al grup social de referència del qual prové l'individu.

Aquesta alteració es manifesta en trastorns del raonament, del comportament, de la facultat de reconèixer la realitat i d'adaptar-se a les condicions de la vida.

El concepte malaltia mental aglutina un bon nombre de patologies de molt diversa índole, per la qual cosa és molt difícil de definir d'una forma unitària i cal parlar de cada malaltia o trastorn de forma particular i inclús individualitzada, ja que cada persona pot patir-les amb símptomes quelcom diferents.

La malaltia mental sol comportar un aïllament social, inactivitat, abúlia, desorde del ritme de vida en general i en casos molt concrets i esporàdics, comportaments violents.

Actualment el tractament dels trastorns mentals es du a terme des d'un enfocament integratiu i multidisciplinari, en el que participen psiquiatres, psicòlegs, infermers especialistes en salut mental, educadors socials, treballadors socials, terapeutes ocupacionals i altres professionals. Cada tractament integra, depenent del cas, l'administració de psicofàrmacs com a mètode pal·liatiu dels símptomes i un procés d'intervenció psicològica que busca generar un estat de major benestar, efectiu i permanent en les persones que patixen d'aquesta malaltia.

Des de la UPD, encara que seria el nostre desig poder portar una política preventiva, només podem actuar quan la persona acudix a nosaltres amb un diagnòstic, certificat de discapacitat i un tractament ja establert.

Dins de les nostres funcions està el suport a l'estudiant amb discapacitat, de manera que desenvolupe el procés d'integració universitària de la manera més favorable. Per a això, l'estudiant pot comptar amb el servei d'assessorament, des d'on li podem recolzar en la seua programació de les activitats universitàries.

Quan l'estudiant necessita més atenció o suport del què se li pot oferir, serà necessari revisar el que se li està prestant, estudiant les necessitats no cobertes i altres recursos o suports disponibles, amb l'objecte de reprogramar el servei que s'està oferint intentant adequar-ho a les necessitats de l'estudiant.

Si l'estudiant està d'acord a acceptar una ajuda més especialitzada, aleshores caldrà dirigir-ho al Programa d'Assessorament Psicoeducatiu de la UPD, en aquest servei de la UV, un tècnic podrà avaluar les seues necessitats i d'aquesta manera podrà orientar-li sobre els suports més adequats.

Si com a professor considera que l'estudiant requereix d'un suport especialitzat, que vostè no pot oferir-li, i l'alumne es nega a buscar ajuda externa, la Unitat compta amb tècnics amb els què pot consultar directament, que li assessoraran sobre els passos a seguir cada situació.

4.3.1. Cas Pràctic

María és una estudiant de 27 anys que ha accedit a la Universitat mitjanant les proves d'accés a majors de 25 anys. Quan es trobava realitzant el Batxiller, segons relata l'estudiant, va patir una depressió i va haver de deixar els seus estudis. Posteriorment li van diagnosticar una esquizofrènia.

Acudix a la UPD al matricular-se al juliol per a poder informar-se de les ajudes que se li poden oferir. És conscient que posseïx serioses dificultats per a concentrar-se i que necessita portar un ritme de son i rutina diària estable. Ens comenta que es desborda amb facilitat davant de demandes de fàcil solució en la vida diària.

Per l'experiència d'anys anteriors, les persones que presenten algun trastorn mental i es troben en períodes d'estabilitat, és a dir, amb una medicació adequada i un entorn

familiar òptim, solen tindre un bon rendiment si es matriculen d'un nombre d'assignatures que no sobrepassi els seus límits/capacitats. Per això, se'ls recomana que es matriculen de mig curs per any, ja que el seu rendiment es veu molt afectat en cas d'incrementos destacables de l'estrès.

El tècnic d'assessorament li ajuda a planificar la gestió del seu temps de dedicació acadèmica: estableix un horari de classe (tres dies a la setmana) que no la sobrepassi, així com un horari d'estudi (dedicar de 3 a 4 hores d'estudi per dia de dilluns a divendres, segons necessitats personals), que li garantisca afrontar amb més possibilitats d'èxit les matèries. Els dos matins que no assisteix a classe els utilitza per a realitzar treballs que li demanen els professors o per altres activitats. Es realitza el seguiment cada dos mesos llevat que l'estudiant sol·licite una visita abans de finalitzar l'esmentat termini.

Mària en l'actualitat es troba matriculada en el seu tercer any en Grau en Educació Social, té superades totes les assignatures de primer i cursa 32 crèdits que li queden per a acabar segon. Les assignatures les supera amb una mitjana de notable, dedicant molt de temps i esforç.

4.4. ESTUDIANTS AMB DÈFICIT VISUAL

El dèficit visual és un terme genèric que engloba molts tipus de problemes relacionats amb l'anormal funcionament de la visió. Es tracta, per tant, d'un terme ampli que engloba tant als estudiants que no posseïen resta visual com aquells altres que poden realitzar diferents tasques utilitzant instruments adequats que potencien la seua funcionalitat visual. Podríem classificar-los com:

- **Ceguera total:** Aquest concepte enquadra aquelles persones que no tenen resta visual o que no li és funcional.
- **Dèficit visual:** Aquest terme engloba a aquelles persones que posseïen alguna resta visual.

Altres factors, com el moment d'aparició (congenit o adquirit), l'evolució del dèficit visual, l'actitud que adopte la família, la presència d'altres discapacitats associades etc., poden influir en l'evolució i normalització de l'estudiant.

Siga el dèficit parcial o total, implica una pèrdua de visió funcional que comporta, entre altres necessitats, la de conèixer de forma guiada els entorns habituals, l'adaptació del lloc de treball i/o estudi, l'adaptació dels textos normalitzats escrits en tinta, la utilització de gravadores d'àudio i/o de múltiples productes de suport per a accedir a la informació.

És recomanable que la ubicació de l'estudiant dins de l'aula siga pròxima al professor, de manera que s'afavorisca una percepció auditiva de qualitat, amb aquest fi l'estudiant col·locarà un adhesiu de reserva de lloc en les primeres files de classe, que se li entrega en la UPD.

La **comunicació verbal** és una via complementària d'informació, a través de la qual aquests estudiants accedixen a gran part de la informació visual del seu entorn, eliminant barreres en la seua trajectòria de formació. És convenient utilitzar el vocabulari amb normalitat, expressions com "mireu", "veure" o "cec" són utilitzades habitualment per les persones amb dèficit visual.

L'adaptació de materials impresos en tinta, és possible, si aquestos es faciliten a l'estudiant amb el temps suficient. De vegades serà suficient amb la realització amb una ampliació dels mateixos; també poden ser transcritos a Relleu, Braille i/o gravats en àudio.

Forn Fusher per a realització d'imatges a relleu

Utilització de cinta "Dymo" per a anotacions en braille i tinta especial per a realitzar relleus

La **comunicació electrònica** és una altra de les vies que facilita la formació d'aquestos estudiants, el professor i l'alumne poden mantindre una comunicació fluida a través del correu electrònic, també tots els **materials digitals** que es posen a disposició de l'estudiant són potencialment accessibles a través de navegadors i/o programes específics. **L'aula virtual** és una altra modalitat de comunicació potencialment accessible, que contribuïx a la millora de la qualitat docent oferida.

Teclat de gran contrast i gravadora mp3

Quan s'utilitzen en classe **recursos en suport visual** (transparències, vídeos, gràfiques etc.), és aconsellable acompanyar-los d'una descripció verbal de la informació exposada, per a facilitar el seguiment de l'exposició per part de l'estudiant.

L'ús de gravadores permet la codificació auditiva de la informació verbal i escrita, la utilització d'aquest recurs permet a l'estudiant "llegir escoltant", sent en alguns casos el seu mode d'arreglar apunts, accedir a llibres i/o estudiar.

És convenient que el docent conega algunes característiques dels **productes de suport** més utilitzats per aquest col·lectiu, perquè l'estudiant treballa amb elles tant en les seues classes, com en els seus temps d'estudi i exàmens:

Braille Speak: Miniordinador amb memòria interna que permet a l'estudiant escriure en Braille, utilitzant les seues sis tecles, emmagatzema la informació introduïda podent ser recuperada en àudio i/o impressió en tinta o Braille. Admet treballar amb una disquetera externa. Donades les seues característiques en situacions d'examen és recomanable que l'estudiant iniciï el Braille Speak en presència del professor/a amb l'objecte d'esborrar la informació acumulada en memòria. Durant el procés d'inicialització l'aparell emet informació en àudio dels passos donats finalitzant amb una última frase que diu: "S'ha esborrat tota la informació".

Braille Speak i ordinador amb teclat braille

Lector de pantalla: és una aplicació programari (software) que tracta d'identificar i interpretar allò que es mostra en pantalla. Aquesta interpretació es representa a l'usuari mitjançant l'ús de sintetitzadors de text a veu, icones sonores o una eixida braille. És una forma de tecnologia assistida potencialment útil per a persones invidents, amb problemes de visió o dificultats d'aprenentatge. Sovint es combina amb altres formes de tecnologia com els magnificadors de pantalla. El més estès i utilitzat és el producte comercial JAWS, encara que també hi ha altres de codi obert com el LSR de Gnome i NonVisual Desktop Access (NVDA) per a Microsoft Windows.

El personal de la UPD és l'encarregat de portar als exàmens ordinadors portàtils amb lector de pantalla, d'aquesta manera l'estudiant pot realitzar els exàmens en igualtat de condicions amb els seus companys i es garantix així que els dits ordinadors estiguen buits de contingut de la matèria a examinar. Disposem de diverses unitats que es faciliten per a la realització d'exàmens a aquells estudiants o professors que ho sol·liciten.

El professor pot sol·licitar la **transcripció a braille dels exàmens**, enviant-los per correu electrònic o portant-los directament a la UPD 15 dies abans de la data oficial de realització del mateix.

4.4.1. Casos Pràctics

a) Deficiència Visual

Pedro és un estudiant de 18 anys d'edat que presenta una deficiència visual a causa d'una atròfia del nervi òptic sorgida als 8 anys. En l'actualitat posseïx certes restes visuals, té una acceptable autonomia personal utilitzant per a la seua mobilitat el bastó. Per a l'accés a la informació utilitza com a ajuda un ordinador portàtil.

Es va matricular en primer de Periodisme i després d'acudir un parell de setmanes a classe va decidir acudir a la UPD demandant que informàrem els professors respecte a les seues dificultats per al seguiment de les classes. Entre els motius que es van argumentar, va destacar el reiterat ús de mitjans audiovisuals i d'altra banda que es lliurava material de treball imprès en tinta de baixa resolució/qualitat i per tant de difícil visionat per a ell. Vam poder constatar que la qualitat del material era tan baixa, que impossibilitava escanejar-lo per poder ampliar la grandària de lletra, amb un resultat mínimament acceptable. Després de la petició de l'estudiant es va realitzar i va enviar un informe al professorat, perquè foren coneixedors de la seva presència en les classes. En aquest informe es detallaven les necessitats i característiques de l'estudiant i se'ls ofería orientació metodològica per impartir les classes. Se'ls va recomanar la impressió dels exàmens a lletra amb grandària mínima de 16 per facilitar-li la lectura, i que en cas de necessitar-ho li oferiren temps addicional per a la realització de les proves. D'altra banda, se li va oferir a l'estudiant la possibilitat de lliurar-nos el material que no era accessible per adaptar-ho amb la col·laboració d'estudiants voluntaris.

b) Ceguera

Maite és una estudiant cega que estudia 4t de Psicologia. Als 18 anys va accedir a la universitat i la primera setmana de setembre va acudir a la UPD, amb el tècnic de l'ONCE que li estava entrenant per a desplaçar-se des de casa a la Facultat de Psicologia. En una setmana es desplaçava sola inclús per dins de la facultat: biblioteca, bar, WC, amb l'ajuda del bastó.

Al tindre una ceguera congènita utilitza perfectament els productes de suport necessaris en relació amb la seua discapacitat i compta amb les estratègies oportunes per a accedir amb facilitat a la informació que oferixen els professors de forma oral, així com per a accedir al material escrit adaptat per mitjà de Braille, Braille Speak, Jaws, escàner.

Sol·licita anualment a la UPD que s'informe el professorat i que se li adapten els materials que ella no pot escanejar i adaptar. En relació amb el professorat, se'ls remet un informe per a orientar-los de les possibilitats per a adaptar el material a utilitzar en classe i sobre possibles modalitats d'examen.

Maite realitza els exàmens de desenvolupament amb un Braille Speak que li proporciona el tècnic informàtic des del nostre servei, per a assegurar-nos que no posseïx cap contingut. Prèviament cada professor ens entrega l'examen perquè se li transcriba a Braille. Si l'examen és de tipus test es transcriu a Braille i l'estudiant assenyalava amb una creu les opcions.

En aquesta titulació les matèries més difícils d'adaptar han estat les d'Estadística i les de Neuropsicologia. Es van adaptar en relleu abundants gràfiques i al voltant de 100 làmines del cervell humà. A més, algunes pràctiques que són d'observació de conducta es van haver de modificar, però sempre respectant que l'estudiant adquirira els coneixements i competències que se'ls exigix als altres companys.

4.5. ESTUDIANTS AMB SÍNDROME D'ASPERGIR

La síndrome d'Aspergir (SA d'ara en avant) és un trastorn del desenvolupament que es caracteritza per una limitació significativa en les capacitats de relació social, ocupació peculiar del llenguatge, alteració en els patrons de comunicació i presència de rituals i

temes d'interés recurrents. Tot això s'acompanya, en la majoria dels casos, d'una capacitat intel·lectual dins de la normalitat.

Sol cridar l'atenció el comportament de les persones amb SA, sent de vegades jutjades com "rars", per l'estranyesa que suposa la presència de severes dificultats en la interacció social. Les seues peculiaritats solen desorientar al no aparençar que puguin tenir cap problema, ja que presenten una aparença física com una intel·ligència normal, junt a un llenguatge correcte quant a aspectes formals.

Quan es té a classe un estudiant amb SA servix d'ajuda **conèixer les seues característiques** per a comprendre què li passa i interpretar bé les seues conductes, per això a continuació comentarem alguns aspectes que considerem més destacables.

De vegades poden ser considerats com vagues, despistats, egoistes o desafiadors; sent atribuïdes tals característiques a la seua forma de ser o a haver estat sotmés a unes pautes educatives familiars inadequades. En realitat, tals manifestacions són conseqüència de la seua patologia, dels seus problemes per a interpretar i integrar les claus socials que regixen els nostres intercanvis.

Els estudiants amb SA poden veure's sobrepassats fàcilment per les exigències diàries: atendre en classe, fer les tasques, comportar-se adequadament etc., dins d'un marc de relacions socials que, generalment, no acaben de comprendre en la seua totalitat. Això pot originar nivells d'estrès i ansietat per damunt del que considerem normal, podent desencadenar reaccions emocionals desproporcionades.

La relació amb els altres és un dels aspectes més estressants de la seua vida com a estudiant i els treballs en grup poden suposar un repte excessiu.

Solen comptar amb problemes per a diferenciar el rellevant de l'irrellevant. Presenten dèficit en habilitats de comprensió, interpretació i avaluació crítica.

El llenguatge pareix pedant, rebuscat, excessivament formal i emocionalment inexpressiu. Habitualment mostren prou carències en capacitats relacionades amb la planificació i organització. Se'ls sol oblidar les coses amb facilitat. Es distrauen amb facilitat i tendixen a abstraure's en les seues fantasies.

Mostren rigidesa en els seus plantejaments i opinions, per la seua dificultat a analitzar la informació des de diferents punts de vista. No solen entendre el sentit de negatives, crítiques ni fracassos.

Tendixen a malinterpretar accions i sobretot, intencions en altres persones, podent respondre de forma emocionalment desproporcionada i inadequada.

Davant d'aquestes característiques indicarem alguns consells per a facilitar la pràctica docent. És important tenir en compte que cada estudiant manifesta les seues dificultats de forma molt diversa, per tant, les estratègies s'hauran d'adaptar a cada cas particular, encara que generalment **els sol beneficiar:**

- L'ús d'ajudes visuals per a organitzar el coneixement: esquemes, diagrames en pissarra, mapes conceptuals...
- La introducció d'elements de síntesi que ajuden a recordar conceptes i idees essencials.
- Organitzar de forma clara i estructurada les explicacions: començar amb un esquema general, avisar davant d'una informació important, repetir idees principals, estimular que faça preguntes...

- Animar-li en l'ús d'agendes o ajudes per mitjà de la col·laboració del voluntariat, per a recordar dates importants sobre exàmens, entrega de treballs, exposicions...
- Crear suports entre companys, afavorint així un ambient més relaxat i tolerant.
- Respectar els seus intents de comunicació, donant-li el temps suficient.
- Animar-li sense pressionar-li que prengui part en activitats grupals. Respectant el seu individualisme i el treball independent.
- En els exàmens precisarà temps addicional si són escrits, a causa de les seues dificultats de comprensió i grafomotricitat. En cas de ser molt lenta o inintel·ligible l'escriptura, es pot plantejar l'ús d'un ordinador o fer-ho de manera oral.

Si l'estudiant està d'acord a acceptar una ajuda més especialitzada, llavors dirigeixca-li al Programa **d'Assessorament Psicoeducatiu** de la UPD, on s'avaluaran les seues necessitats i d'aquesta manera se li podrà orientar sobre els suports més adequats, així com a l'hora de programar les seues activitats universitàries, de manera que pugui aconseguir una millor integració. Així mateix els docents poden posar-se en contacte amb els tècnics sempre que ho consideren oportú.

4.5.1. Cas Pràctic

Alberto es va matricular del Grau en Pedagogia i no va acudir a la UPD fins a finals de febrer. Acompanyat per sa mare ens comenta que li ha sorprès el baix rendiment en els exàmens del primer quadrimestre. No obstant això, la mare ens informa que les expectatives del seu fill normalment no solen estar ajustades i a ella no li estranyen els resultats, ja que no l'ha vist estudiar massa. La seua nota de les proves d'accés a la universitat va ser de les millors de la seua classe, però reconeix que provenia d'un centre xicotet on Alberto estava molt recolzat pels seus professors.

Als 4 anys li van diagnosticar de SA i en Primària tingué un professor de suport a casa per a ajudar-li en la realització de deures i la planificació del temps d'estudis. Periòdicament acudia a una psicòloga perquè li ajudara a fomentar les relacions socials i inclús familiars, ja que presenta serioses dificultats per a relacionar-se amb els demés, símptoma característic d'aquest trastorn.

Després d'estar quasi cinc mesos matriculat no té cap amic en classe que li pugui facilitar apunts. Li costa atendre el professor i al mateix temps prendre apunts, ben sovint les dates d'exàmens se li oblida anotar-les i en dos examens no acudeix el dia i l'hora prevista. No sap què ha de fer per a traure un llibre de la biblioteca i no té clar quant temps dedicar a estudiar per assignatura.

Després de la primera entrevista, arreplegades totes les necessitats, realitzem una planificació ajustada a la seua situació, perquè poguera superar la major part del curs acadèmic. Es va acordar un horari d'estudi tenint en compte els dies que acudix a classe i se li van assignar a les assignatures més difícils de superar, un major temps d'estudi. També cal considerar que la falta d'habilitats de planificació forma part intrínseca de les dificultats que experimenten les persones amb SA; per això acordem que mensualment revisariem i ajustariem la planificació de l'estudi.

El tècnic de suport personal l'acompanyava a la biblioteca per a modelar el seu aprenentatge de cara a com consultar o sol·licitar préstecs de llibres.

Li vam suggerir que s'inscriguera en algun seminari o curs que es realitzara en la seua facultat per tal de contactar amb companys i al mateix temps entrarem en les aules per a sol·licitar voluntaris amb l'objectiu de afavorir el contacte amb altres estudiants.

4.6. ESTUDIANTS AMB MALALTIA INFLAMATÒRIA INTESTINAL

Es tracta d'una afectació inflamatòria de tipus crònic, de causa desconeguda, associada a una resposta autoimmune desmesurada que produïx lesions de profunditat i extensió variable en el tub digestiu. La malaltia es desenvolupa a través de brots recurrents, episodis, que es poden tindre baix control i permetre a la persona portar una vida quasi normal; encara que en alguns moments puguen ser incapacitants. En qualsevol cas la seua freqüència, gravetat i duració depèn de cada persona.

La malaltia inflamatòria intestinal és freqüent que es manifeste en jòvens, diagnosticant-se habitualment entre els 20 i 40 anys, encara que també afecta xiquets. Les investigacions indiquen que resulta indiferent ser home o dona. La malaltia de Crohn a vegades es confon amb apendicitis.

Actualment es desconeix per què els símptomes apareixen i desapareixen, i què és el que desencadena nous episodis o determina la seua gravetat.

No obstant això, hi ha alguns factors que poden augmentar la susceptibilitat per a patir-la, pareix que es constaten certs factors genètics, així mateix el tabaquisme, que resulta protector per a la colitis ulcerosa i no obstant això perjudicial en la malaltia de Crohn.

La malaltia inflamatòria intestinal engloba la Colitis Ulcerosa (CU) i Malaltia de Crohn (EC).

- **Colitis ulcerosa:** afecta exclusivament l'intestí gros, en concret a la mucosa del còlon. L'afectació és contínua i uniforme. El còlon a vegades presenta hemorràgies. Els principals símptomes són diarrees, a vegades sanguinolentes i sagnat rectal; sovint hi ha febra.
- **Malaltia de Crohn:** es caracteritza perquè pot afectar qualsevol porció del tub digestiu, des de la boca fins a l'anus, açò fa que la seua simptomatologia siga més variada, i resulte més difícil el diagnòstic.

Quelcom peculiar d'aquesta malaltia és que sol ser segmentària, és a dir, les porcions d'intestí afectades estan separades entre si per zones d'intestí sa. Els principals símptomes són febra, diarrea, dolor abdominal i fatiga generalitzada. Ambdues malalties poden tindre símptomes anomenats extraintestinals, que consisteixen fonamentalment en: artritis i dolor lumbar, inflamació ocular, llagues buccals, úlceres en la pell, nòduls cutanis dolorosos en els braços i les cames, inflamació de la columna vertebral i alteracions en el fetsge, entre altres.

En el seu tractament solen emprar-se mesures generals, tractament farmacològic i tractament quirúrgic. Per les característiques de la malaltia, els pacients poden haver de ser hospitalitzats de temps en temps, i així com necessitar prendre medicació de manera més o menys continuada.

Quan ens trobem alumnes amb aquestes malalties, és recomanable que la seua ubicació dins de l'aula estiga prop de la porta d'eixida per tal de tenir fàcil accés al lavabo, permetent-li eixir tantes vegades com ho necessite, encara que això supose una interrupció de l'activitat.

En situacions d'estrés, com per exemple en l'època dels exàmens, els símptomes es poden intensificar podent-se donar el cas que l'estudiant no puga realitzar-ho en l'aula amb els seus companys, especialment si no hi ha un lavabo pròxim. En aquests casos es pot optar per la realització de la prova en el departament corresponent, o en les instal·lacions de la UPD; amb la total seguretat que l'estudiant no tindrà accés a material d'estudi i estarà vigilat sempre per personal d'aquest servei.

D'altra banda i ocasionalment, l'estudiant pot tindre faltes d'assistència a les classes, quan el brot implica hospitalització i/o repòs domiciliari. Per això, amb l'objecte que aquest tinga les mateixes oportunitats que la resta dels seus companys, és recomanable permetre que es puga presentar a l'examen sense tindre en compte les absències, alterar dates d'aquests, així com d'entrega de treballs i fins i tot facilitar-li el canvi de grup de les pràctiques.

4.6.1. Cas Pràctic

Marta és una estudiant de 22 anys que es va matricular en Grau en Farmàcia el curs passat, i al veure en la matrícula que la Universitat disposava d'un servei d'atenció per a les persones amb discapacitat, decidí concertar una cita. Quan va acudir, a principis de setembre, venia prou ben arreglada encara que se la veia un poc nerviosa. Al parlar amb ella ens va comentar que havia passat un bon estiu, però que des de feia ja uns 10 dies començava a notar-se nerviosa per l'inici dels seus estudis en la Universitat; açò li estava començant a causar més problemes d'estómac, dels que havia tingut durant les vacances.

Segons ens comenta, havia sigut una estudiant amb bons resultats tant en primària com en secundària, però a l'iniciar el Batxillerat havia començat a tindre problemes d'estómac, cansament i no tenia ganes de menjar. Al cap d'un temps va començar a tindre vòmits, restrenyiment i diarrees amb sang que la van fer preocupar-se i acudir al metge. Durant aquesta època va faltar moltes vegades a l'Institut. Amb el temps, va arribar un moment en què es va posar tan malament que van haver d'ingressar-la diverses vegades, fins que li van detectar la Malaltia Inflamatòria Intestinal, més concretament la malaltia de Crohn. Fins la detecció de la malaltia havien passat 4 anys; durant els quals havia aconseguit aprovar el Batxillerat amb moltes dificultats, alternant els períodes en què es trobava millor amb altres en què s'havia de quedar a casa o en l'hospital. Després, va haver d'afrontar la malaltia que tenia i aprendre com manejar-la, el què podia fer i el què no, canviar el tipus d'alimentació per tal de tindre menys brots etc. Finalment, es preparà les proves d'accés a la universitat per a poder estudiar el que sempre havia volgut.

Marta ens comentà que la universitat l'espantava, que els seus anys de Batxillerat havien sigut molt durs i encara que volia estudiar i fer quelcom amb la seua vida, més enllà de la malaltia, tenia molta por a què els brots de la malaltia aparegueren de forma més freqüent.

Després de l'entrevista, a l'observar les seues mancances, li plantejarem una planificació dels horaris del curs i de les necessitats que podíem previndre en funció de la seua discapacitat. Així, vam tindre en compte la necessitat d'aprovar en el primer any els 12 crèdits, requisit mínim per a poder continuar els estudis i li suggerirem la conveniència de plantejar-se l'etapa acadèmica de manera més pausada, sense que es pressionara per superar totes les assignatures.

D'altra banda, se li va recomanar que se situara sempre prop de la porta de l'aula, per a poder anar al lavabo sempre que ho necessitara; i se li va oferir la possibilitat d'informar el professorat perquè tinguera en compte les seues característiques, tant en les classes com en els exàmens. Així i amb la sol·licitud signada elaborarem el corresponent informe psicoeducatiu en què exposàvem als professors la seua situació, perquè no feren una interpretació errònia quan enmig de les seues classes eixira repetidament per a anar als serveis, o si ingeria en alguna ocasió menjar o beguda. També vam fer constar en el mateix el que li permeteren presentar-se a l'examen, si per causa de la seua malaltia no haguera assistit periòdicament a totes les classes.

Actualment Marta gràcies a un adequat control de la seua malaltia i dels factors que poden desencadenar un nou brot, es troba finalitzant el primer curs de Farmàcia i algunes assignatures de segon amb molt bones qualificacions.

4.7. ESTUDIANTS AMB TRASTORN PER DÈFICIT D'ATENCIÓ AMB/SENSE HIPE-RACTIVITAT (TDAH)

El Trastorn per Dèficit d'Atenció amb/sense Hiperactivitat (TDAH) és un trastorn específic del desenvolupament que es dona tant en xiquets com en adults. Es compon d'un dèficit en la inhibició de la pròpia conducta (impulsivitat), de l'atenció sostinguda i de la resistència a la distracció (dèficit d'atenció) i en la regulació del nivell d'activitat d'acord amb les demandes de la situació (hiperactivitat).

Els símptomes estan causats per *una baixa concentració de les substàncies neurotransmisores* que regulen diverses àrees del cervell (escorça prefrontal, ganglis basals,...) i a *un funcionament anòmal dels receptors neuronals*.

Fonamentalment hi ha **tres subtipus** dins del Trastorn:

- Els que només *tenen problemes d'atenció* (o en els que predominen aquestos malgrat tenint també alguns problemes d'impulsivitat i/o hiperactivitat).
- Els que tenen *problemes atencionals, per impulsivitat i hiperactivitat* (el subtipus combinat, el més nombrós).
- El subtipus *hiperactiu-impulsiu*, en el que els problemes d'impulsivitat i hiperactivitat són més freqüents i generen major deteriorament, presentant menys problemes atencionals.

Entorn d'un 50% de les persones que són diagnosticades en la seua infància o adolescència continuen tenint problemes clínicament significatius al passar a l'edat adulta; encara que els símptomes de hiperactivitat deixen de ser tan visibles i externs per a passar a ser més interns: necessitat d'estar sempre ocupat en quelcom, encara que no acabe les tasques que comence, i una inquietud mental constant. Açò s'observa a través de conductes com: colpejar la taula amb el bolígraf, moure les cames i els peus o canviar de postura constantment.

A nivell acadèmic els símptomes atencionals són els que més deteriorament ocasionen. El dèficit d'atenció implica que les persones amb TDAH tenen un menor control sobre la seua capacitat atencional, una menor resistència a la distracció; la qual cosa s'agreuja en la realització de tasques avorrides, tedioses, llargues o repetitives. D'aquesta manera,

perden la seua concentració més fàcilment i els resulta més difícil tornar a eixa tasca si són interromputs de forma inesperada.

El TDAH també afecta la "Memòria de Treball", fent que tinguen problemes per a recordar les tasques que han de fer; sent percebuts com oblidadissos, incapaços de retindre la informació important que necessiten per a guiar les seues accions, desorganitzats en els seus pensaments i en altres activitats al perdre el fil del que estan fent etc.

A nivell emocional, la conducta impulsiva els pot generar dificultats, afectant-los de forma significativa en la seua vida social (són percebuts pels altres com persones irrespectuoses, insolents i immadures), familiar, acadèmica, laboral i per tant, a nivell emocional. A més, són propensos a manifestar les seues emocions externament, podent paréixer immadurs emocionalment.

Per tot l'anterior, un dels problemes que solen presentar a nivell acadèmic és l'obtenció de metes a llarg termini, com poden ser aprovar una assignatura. És més, els subtipus associats amb la conducta impulsiva, mostren una variació significativa en el seu rendiment en l'execució d'una determinada tasca (quant a qualitat, quantitat i inclús velocitat en el seu treball), fracassant també en el fet de mantindre un patró relativament estable de productivitat i precisió en el seu treball, en els diferents moments del dia i d'un dia per l'altre.

Un percentatge molt alt de persones amb TDAH presenten a més un altre trastorn: problemes emocionals (trastorns d'ansietat i de l'estat de l'ànim), addiccions, problemes de comportament desafiador i/o disocial (en alguns casos greus) o també problemes específics de l'aprenentatge.

L'abordatge del TDAH és multidisciplinari, combinant un tractament farmacològic i un abordatge psicològic, cognitiu-comportamental i des de la labor docent hi ha una sèrie d'accions que es poden emprendre per a equiparar les seues oportunitats amb la resta de companys:

- Conèixer bé el problema: com funciona, què ho produïx, quins són els seus símptomes...; per a ajustar la percepció que tenim d'eixe estudiant.
- Control d'estímul: El seu objectiu és eliminar al màxim els estímuls irrellevants i distractors del mig per a reduir les distraccions. (p.e. fent que es sega en les primeres files).
- Donar-li instruccions mirant-lo i demanar-li feedback del que s'ha dit.
- Promoure la participació activa de l'estudiant, donant-li feedback freqüent i motivador.
- Seguir les directrius suggerides per la UPD en cada cas.

4.7.1. Cas Pràctic

Pepe és un xic de 21 anys que estudia Grau en Enginyeria Electrònica de Telecomunicació.

A causa dels seus problemes d'atenció, d'organització i de memòria, ha tingut moltes dificultats per a rendir acadèmicament. Ja des de primària, ha arrossegat dificultats: oblidava material important a casa o en classe, tenia problemes per a prestar atenció a les explicacions, dificultat a l'hora de saber quins deures havia de fer a casa o quan els havia de presentar etc. Tot açò feia que les seues notes finals estiguessen per davall de la seua capacitat i del seu esforç. Amb el temps, tota aquesta problemàtica li va

provocar una gran frustració, baixan-li l'autoestima; ja que tot i esforçant-se molt, no obtenia els mateixos resultats que els seus companys.

També des de xicotet ha rebut moltes reprimendes pel seu comportament tant en classe com a casa i inclús amb els seus companys; ja que tenia dificultat per a romandre segut en la seua cadira, es removia, canviava de postura i amb molta freqüència responia de forma impulsiva en tot tipus de situacions. Així, quan arribà a l'institut, rebé molts parts disciplinaris per mal comportament i inclús el van expulsar en diverses ocasions.

Tant en el col·legi com en l'institut, quan es trobava en el pati, tenia problemes per a relacionar-se amb els seus companys; ja que li costava seguir les normes en els jocs, era molt impacient, s'enfadava amb facilitat i deia les coses o actuava de forma irreflexiva. Per tot això, els altres ho percebien com una persona maleducada, irresponsable, immadura i esgotadora, i de vegades no l'inclouïen en els jocs.

Amb molt esforç i ajuda tant per part dels seus pares com d'alguns companys, fins i tot havent repetit alguns cursos, va aconseguir arribar a la universitat, on continuà tenint problemes semblants als experimentats en èpoques anteriors. Quan arribà a la UPD per a ser entrevistat, no podia romandre quiet, quan se li feia una pregunta la contestava a mitges i l'enllaçava amb un altre assumpte que li arribava a la ment, pel que era prou complicat aconseguir que se centrara.

Mitjançant la orientació que li facilitarem; com la planificació dels seus horaris, treballs, temps d'estudi i l'abordatge de la titulació en el seu conjunt, actualment està aconseguint aprovar les assignatures amb menys estrès. De vegades acudix a la UPD per a comentar-nos algun problema o bé quan nota que està tenint dificultats per a salvar nous obstacles i situacions. Actualment està millorant els seus resultats, i els èxits de les assignatures li estan canviant la visió que tenia de si mateix, sent cada vegada més positiva. Ja no té cap dubte en que aconseguirà la seua meta, és a dir la titulació en Enginyeria.

4.8. ESTUDIANTS AMB ALTRES DÈFICITS

En aquest apartat s'agrupen persones, que fins i tot posseïnt el certificat de discapacitat, no es poden classificar en cap dels grups anteriors. En alguns casos impliquen distintes discapacitats físiques encara que no poden considerar-se com a dèficits motrius. Són persones amb malalties de llarga duració i/o especial tractament (diabetis, insuficiències renals, cardiopaties severes, epilèpsies, etc.)

Per tant, si l'heterogeneïtat en els grups anteriors és gran, en aquest grup exigix una atenció molt més personalitzada ja que les seues característiques i necessitats són molt més específiques.

Com a característica comuna, en aquest grup, trobaríem la impossibilitat d'acudir de forma regular a les sessions de classe, la falta d'un ritme d'estudi semblant a la resta d'estudiants i la necessitat de flexibilitzar els moments d'avaluació.

5 ACCESSIBILITAT DELS MATERIALS DOCENTS EN PÀGINES WEB

En alguns casos el professor decidix crear un **lloc web** desenvolupat per ell mateix i posar-lo a disposició dels seus alumnes per a complementar o substituir els continguts

impartits en les sessions presencials. Una opció és aprofitar un entorn **d'ensenyança en la web** ja existent com el disponible en la Universitat de València (Aula Virtual).

En qualsevol cas el professor pot col·locar en la xarxa els materials docents en **format electrònic**, perquè els alumnes puguin descarregar i treballar en els documents esmentats. No obstant això, no tots els formats són igualment adequats des del punt de vista de **l'accessibilitat**. En aquest sentit, el format més accessible és el **HTML**, és a dir, el propi format de les pàgines web. Aquest llenguatge permet incloure opcions d'accessibilitat en el document i a més hi ha multitud d'adaptacions **de programari i maquinari** que faciliten als usuaris accedir de manera satisfactòria a aquestes pàgines web o arxius HTML. Açò no és així amb altres formats molt utilitzats com els documents Word o PDF.

Per exemple, un alumne cec pot accedir al **text alternatiu** de les imatges o marcs del document i un alumne amb problemes de motricitat greus pot utilitzar un punxó de cap per a desplaçar-se pels **títols de secció** d'un document llarg usant el teclat.

No obstant això, no és prou que els continguts estiguen desenvolupats en HTML; cal garantir també que siguin totalment accessibles aquestos documents i els llocs web on s'allotgen. L'accessibilitat en termes informàtics és *aquella qualitat d'una pàgina o lloc web per la qual els seus **continguts i serveis** estan disponibles per a qualsevol persona, amb independència de quin siga el seu context de navegació.*

És a dir, accessibilitat significa que la **funcionalitat** del lloc web continua existint, encara que accedisca un usuari cec que només pot llegir el text de manera seqüencial en el seu **navegador només text**. Un altre exemple seria el d'una persona amb deficiència motriu greu que li impedisca usar el **ratolí**, però no el **teclat**.

Què fer per a aconseguir webs i documents accessibles?

1. Conega els estàndards d'accessibilitat: Les Directrius **d'Accessibilitat** per al Contingut Web 1.0 elaborades per la **WAI** (Iniciativa d'Accessibilitat a la Web del W3C) són considerades en la Unió Europea com les normes "*de facto*".

2. Aplique les directrius: Aplicant les directrius d'accessibilitat ens assegurem de que el nostre lloc està dissenyat de manera **flexible** i que suportarà qualsevol **navegador** que complisca amb les normes del W3C.

La següent Guia Breu de la WAI presenta un resum de **10 conceptes clau** que cal tenir en compte per a crear llocs web accessibles:

Imatges i Animacions. Use l'atribut "alt" per a descriure la funció de cada element visual.

Mapes d'imatge. Use l'element "map" i text per a les zones actives.

Multimèdia. Proporcione subtítols i transcripcions per al so i descripcions del vídeo.

Enllaços d'hipertext. Use text que tinga sentit quan es llija fora de context. Per exemple, evite "punxe ací".

Organització de les pàgines. Use encapçalaments, llistes i una estructura consistent. Use CSS per a la maquetació on siga possible.

Figures i diagrames. Resumisca'ls o use l'atribut "longdesc".

Scripts, applets i plugins. Oferisca contingut alternatiu si les funcions noves no són accessibles.

Marcos. Use l'element "noframes" i títols significatius.

Taules. Faça que la lectura línia a línia tinga sentit. Resumisca.

Revise el seu treball. Verifique. Use les eines, llistes de verificació i pautes de <http://www.w3.org/TR/WCAG/>

3. Revise el seu treball: Tant si desenvolupa un nou lloc web com si ja disposa de u, convé revisar quin és el seu nivell d'accessibilitat per a poder detectar i eliminar les barreres d'accés que presente a les persones discapacitades.

Hi ha eines, com TAW, que permeten verificar parcialment l'accessibilitat d'un lloc de manera automàtica. Són eines molt útils, però són només un primer pas. Aquestes eines no poden comprovar sense intervenció de persones expertes molts punts de control de les directrius. A més, els mateixos desenvolupadors poden verificar si un lloc està correctament dissenyat desactivant les imatges, multimèdia, JavaScript, fulls d'estil, deshabilitant el ratolí, variant la grandària dels tipus del navegador i provant diferents resolucions de pantalla per a determinar si la funcionalitat del lloc es manté al variar aquestes característiques. Més informació sobre disseny web accessible:

- Articles sobre disseny web accessible. Unitat Accés.
<http://acceso.uv.es/accesibilidad>
- Guia breu per a crear llocs web accessibles.
<http://www.w3.org/WAI/References/QuickTips/qt.es.htm>
- Directrius d'Accessibilitat WAI per al Contingut Web 1.0
http://www.discapnet.es/web_accessible/wcag10/WAI-WEBCONTENT-19990505_es.html
- Preguntes més freqüents (FAQ) - SIDAR.
<http://www.sidar.org/faq>
- TAW - Test d'Accessibilitat a la Web.
<http://www.tawdis.net>

Pissarra interactiva. Es coneix també com a “*pissarra digital interactiva*” (*pdi*), bàsicament consisteix en un ordinador connectat

a un projector de vídeo, que envia la imatge de la pantalla sobre una superfície, a través de la qual es pot controlar l'ordinador, fer anotacions manuscrites, guardar-les, enviar-les per correu electrònic o exportar-les a diversos formats. Es tracta per tant, d'un recurs flexible i adaptable a diferents estratègies docents, que proporciona un acostament de la classe als estudiants amb discapacitat gràcies

a la connectivitat remota que ofereix el programari d'utilització de la pissarra. Els estudiants poden connectar-se des de la xarxa sense fil a l'ordinador del professor utilitzant un programari específic i així obtenir una reproducció del contingut que s'està desenvolupant en la pissarra en temps real, permetent la reproducció per mitjà del programari d'assistència (magnificadors, lectors de pantalla...) que l'estudiant utilitza habitualment en el seu ordinador portàtil.

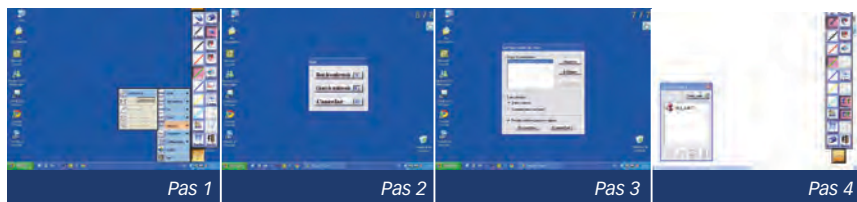

Passos per a activar la visualització remota en la pissarra interactiva:

1. Dins del menú “StarBoard”, seleccione “Network” i a continuació faça clic sobre “Conferència”.
2. Apareixerà la finestra que pot observar en la imatge, faça clic sobre “Host de conferència”.
3. En la següent finestra no faça cap canvi en les opcions i polse “Connectar”.

4. Si tot ha anat correctament apareixerà una finestra semblant a la què es pot observar en la imatge .

5. Quan un estudiant intente connectar-se per a accedir al contingut de la pissarra en temps real, una finestra de confirmació apareixerà en la pantalla, polse “acceptar” perquè comence la retransmissió.

A data de la publicació, els Centres que disposen d'aquestes pissarres i la seua ubicació és la següent:

CAMPUS DE BLASCO IBÁÑEZ

- Facultat d'Infermeria. Aula B2.
- Facultat de Fisioteràpia. Aula d'informàtica.
- Facultat de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport.
- Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació. Aula 407.
- Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació.
- Facultat de Geografia i Història.
- Facultat de Medicina i Odontologia. Aula 1,2.
- Facultat de Psicologia. Aula LIP1.

CAMPUS DE TARONGERS

- Facultat d'Economia. Aulari Sud. Aula S 102.
- Facultat de Dret. Aulari Nord. Aula 207.
- Facultat de Ciències Socials.
- Facultat de Magisteri "Ausias March". Aula d'informàtica.

CAMPUS DE BURJASSOT

- Facultat de Ciències Biològiques. Aula 3.
- Facultat de Farmàcia. Aula d'Informàtica 2.
- Escola Tècnica Superior d'Enginyeria. Pissarra amb rodes.
- Facultat de Ciències Matemàtiques. Aula Multiusos.
- Facultat de Química.
- Facultat de Física.

Llocs Adaptats

Dins del pla d'InfoAccesibilidad s'han instal·lat equips adaptats per a estudiants amb discapacitat, tant en les Biblioteques de la Universitat com en diferents Facultats. Disposen tots ells del programari d'assistència més utilitzat pels estudiants amb discapacitat: un escàner amb safata d'autoalimentació i una línia braille per a fer més accessible la digitalització de documents. A continuació proporcionem el llistat d'aquests centres:

CAMPUS DE BLASCO IBÁÑEZ

- Facultat de Psicologia. Aules LIP.
- Biblioteca de Psicologia i Esports. Planta Baixa.

- Aulari III. SeDI (Servei d'Informació Dinamització).
- Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació. Aula d'informàtica.
- Facultat de Filosofia i Ciències de l'Educació. Aula d'informàtica.
- Facultat de Geografia i Història. Aula d'informàtica.
- Facultat de Medicina i Odontologia. Aula I.4.
- Biblioteca de Medicina. Planta Baixa.
- Facultat d'Infermeria i Podologia. Aula d'informàtica.

CAMPUS DE TARONGERS

- Facultat d'Economia. Aula d'Informàtica.
- Facultat de Dret. Aula 301.
- Facultat de Magisteri "Ausias March": Aula de informàtica.
- Biblioteca de Educació.

CAMPUS DE BURJASSOT

- Biblioteca de Ciències. Aula d'informàtica.
- Facultat de Química. Bloc F.
- Facultat de Física. 3ª planta.
- Facultat de Ciències Biològiques. Aula d'informàtica.
- Facultat de Matemàtiques. Aula d'informàtica.
- Facultat de Farmàcia. Aula d'informàtica.

6 EPÍLEG

La millor recomanació que es pot donar per a garantir la plena integració d'estudiants amb discapacitat és la de desenvolupar una activitat docent de qualitat, positiva i racional, allunyant-se d'actituds de sobreprotecció o discriminació de qualsevol tipus. Esperem que el coneixement dels consells arreplegats en aquesta guia servisca per a facilitar la labor del professorat, que en tot moment pot comptar amb el suport de la Unitat per a la Integració de Persones amb Discapacitat per a solucionar els seus dubtes. Sabem que la seua posada en pràctica millorarà sensiblement l'atenció prestada a aquest col·lectiu d'estudiants, sense suposar en cap cas un increment o modificació significativa en les activitats habituals del personal docent.

Web Ticafe: <http://www.uv.es/ticafe/index.html>

Pissarra: <http://pizarra.uv.es/>

Hem d'afavorir ambients facilitadors de la seua independència, per la qual cosa aconsellem l'ús d'eines d'aprenentatge virtual i cooperatiu, com el projecte TICAPE o l'aula virtual (Projecte Pissarra) d'aquesta universitat.